THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
דאָס אידישע וואָרט
Office and Place of Business: Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave., E.
Published daily except Saturday and Sunday.
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA.
Subscription: $6.00 per year.
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
WINNIPEG — MANITOBA

שטעקן-אנטיסעמיטיזם און אנטי-אידישע עקאָנאָמישע פּאָליטיק אין רומעניע

(פּפעג, פאר ד״, א. וו. דורך ״איטא״)
פון א. בוקאָוויצער

דער כראָניישער שטעקן־אנטיסעמיטיזם — וואָס זאָגט די עפנטלאכקייט צו דעם? — אנטיסעמיטישער דעפּזטאט פאַרשט עקאָנאָמישע מצב פון אידן. — אידישע באַאמטע אפּגעזאָגט פון דינסט. — אינטערעסאַנטע געשיכטע פון א טרויעריקער פאַראַרדענונג קעגן אכציק אידישע משפחות

דער שטעקן־אנטיסעמיטיזם אין רומעניע, האָט נאָך לאַנג נים אויפגעהערט. די אנטיסעמיטישע באַלידיקונגען אין כוראַנאַישע אנפאַלן געמען נאָך אלץ נים קיין סוף. דער מנין אנטיסעמיטישע דעפּזטאטן, מיט זייער שוואַרצן רבי׳ן, פּראָפעסאָר קוזאַ בראַש, זאַרנו שיין דערפאַר, אז דער ברוטאַלער אנטיסעמיטיזם זאָל נים אָפּאַ פון טאָגאָרדענונג. אין עס פאַרגייט אויך איצט, כמעט נים דער טאָג, אז מען זאָל נים אנפאַלן אויף אידן אין מיטן נאַס, אדער אין די פאַרנדע צונג, אז מען זאָל נים שפּייען קיין אידן אין פנים אריין, גלאַט אזוי פון פאַרענינגן ווענן...

אין די מאַכט? זי רירט נים קיין פינגער אין קאַלטן וואַסער, אזש צו מאַכן א סוף צו דעם דאָזיקן, אזוי צו זאָגן, כראָנישן שטעקן־אנטיסעמיטיזם.

דאָס טרויעריקסטע פון דער דאָזיקער מאַנטער דערשיינונג איז דער פאַקט, וואָס דער אזוי גרויסער בראַמעטער פון דער עפנטלאכער מיינונג, די רייניש פרעסע (מיט קלייניע אויסנאַמען) מעג פאַרשטייט זיך) האָט אויך אזוי מאַכט איר מויל, — אין שווייגן צו אלע קוויסטישע שטיק, גלייך דאָס אריינוואַרפן עטלאַכע אידן פון פאַרנדע צונג, אדער דאָס ריינען אידישע בערן אין פיאות, וואָלט געווען א זעלבסט־פאַרשטענדלאַכע און נאַטירלאַכע דערשיינונג, וועגן וואָס לוינט נים מער זיך אפּצושעלן אין ״באַאמטראַגן״ דיעפנטלאַכקייט.

ווי נעזאָגט, שווייגט אויך די מאַכט זיך איין אויף אלע לשונות, נים זי נעמט אַ מיטלען, קעגן דעם שטעקן־אנטיסעמיטיזם, נים זי וויזט אריין דעם ערנסטן ווילן, אים אויסצוראָטן, אדרבא, די רעגירונג פון פּראָפעסאָר, מיט פרעמיער־מיניסטער מכבודו ובעצמו, האָט פאַר דער קורצער צייט פון איר שטיין ביי דער מאַכט, שוין, נים איינמאָל, אַרויסגעוויזן נאָך באַזונדערע סימפּאַטיעס, פאַר דעם פאַרבינסענעם שונא ישראל, פּראָפעסאָר קוזאַ. און זיינע לייט. די דאָזיקע סימפּאַטיעס מצד דער רעגירונג פאַר דעם אפּיציעלן אנטישמיטיזם, האָבן געפונען זייער אויסדרוק נים בלויז אין אויסצייכענונגען און אין אקאַדעמישע שבחים אויף דעם חשבון פון פּראָפעסאָר קוזאַ און זיינע אנהענגער, נאָר מאַקע אין פּראַקטישע מעשים.

אזוי צו לשמל, האָט די רעגירונג פון פּראָפעסאָר יאַראַ געפונען פאַר נים, צו שיקן נים קיין אנדערן, ווי דעם עקספּאַנענט פון שטעקן אנטיסעמיטיזם אין רומעניע. דעם באַוואוסטן ציל פון דער דאָזיקער דעפּוטאַציע איז געווען אויך אין דער אנטישמיטישער דעפּוטאַציע פון דער אמעריקאַנער אינטערעסן אין בוקאָוויניע. די דאָזיקע דעפּוטאַציע האָט נאָך פון דער צייט, ווען זיי האָבן זיך געפונען אונטער דער אמעריקאַנער אינטערעסן אין בוקאָוויניע, אין צו זאָגן, כראָנישן שטעקן־אנטיסעמיטיזם.

דאָס טרויעריקסטע פון דער דאָזיקער מאַנטער דערשיינונג איז דער פאַקט, וואָס דער אזוי גרויסער בראַמעטער פון דער עפנטלאכער מיינונג, די רייניש פרעסע (מיט קלייניע אויסנאַמען) מעג פאַרשטייט זיך) האָט אויך אזוי מאַכט איר מויל, — אין שווייגט צו אלע קוויסטישע שטיק, גלייך דאָס אריינוואַרפן עטלאַכע אידן פון פאַרנדע צונג, אדער דאָס ריינען אידישע בערן אין פיאות, וואָלט געווען א זעלבסט־פאַרשטענדלאַכע און נאַטירלאַכע דערשיינונג, וועגן וואָס לוינט נים מער זיך אפּצושעלן אין ״באַאמטראַגן״ די עפנטלאַכקייט.

ווי נעזאָגט, שווייגט אויך די מאַכט זיך אויס אויף אלע לשונות, נים זי נעמט אַ מיטלען, קעגן דעם שטעקן־אנטיסעמיטיזם, נים זי וויזט אריין דעם ערנסטן ווילן, אים אויסצוראָטן, אדרבא, די רעגירונג פון פּראָפעסאָר, נאָר אלץ נים קיין סוף, דער מנין אנטיסעמיטישע דעפּוטאַטן, מיט זייער שוואַרצן רבי׳ן, פּראָפעסאָר קוזאַ בראַש, זאַרנו שיין דערפאַר, אז דער ברוטאַלער אנטיסעמיטיזם זאָל נים אָפּאַ פון טאָגאָרדענונג. אין עס פאַרגייט אויך אין אַקאַדעמישע שבחים אויף דעם חשבון פון פּראָפעסאָר קוזאַ און זיינע אנהענגער, נאָר מאַקע אין פּראַקטישע מעשים.

אזוי לשמל, האָט די רעגירונג פון פּראָפעסאָר יאַראַ געפונען פאַר נים, אַ שיקן נים קיין אנדערן, ווי דעם עקספּאַנענט פון שטעקן אנטיסעמיטיזם אין רומעניע. דעם באַוואוסטן ציל פון דער דאָזיקער דעפּוטאַציע האָט נים נאָר דער טאָג, אז מען זאָל נים אנפאַלן אויף אידן אין מיטן נאַס, אדער אין די פאַרנדע צונג, אז מען זאָל נים שפּייען קיין אידן אין פנים אריין, גלאַט אזוי פון פאַרענינגן ווענן...

אין די מאַכט? זי רירט נים קיין פינגער אין קאַלטן וואַסער, אזש צו מאַכן א סוף צו דעם דאָזיקן, אזוי צו זאָגן, כראָנישן שטעקן־אנטיסעמיטיזם.

דאָס טרויעריקסטע פון דער דאָזיקער מאַנטער דערשיינונג איז דער פאַקט, וואָס דער אזוי גרויסער בראַמעטער פון דער עפנטלאַכער מיינונג, די רייניש פרעסע (מיט קלייניע אויסנאַמען) מעג פאַרשטייט זיך) האָט אויך אזוי מאַכט איר מויל, — אין שווייגט צו אלע קוויסטישע שטיק, גלייך דאָס אריינוואַרפן עטלאַכע אידן פון פאַרנדע צונג, אדער דאָס ריינען אידישע בערן אין פיאות, וואָלט געווען א זעלבסט־פאַרשטענדלאַכע און נאַטירלאַכע דערשיינונג, וועגן וואָס לוינט נים מער זיך אפּצושעלן אין ״באַאמטראַגן״ די עפנטלאַכקייט.

ווי נעזאָגט, שווייגט אויך די מאַכט זיך אויס אויף אלע לשונות, נים זי נעמט אַ מיטלען, קעגן דעם שטעקן־אנטיסעמיטיזם, נים זי וויזט אריין דעם ערנסטן ווילן, אים אויסצוראָטן, אדרבא, די רעגירונג פון פּראָפעסאָר, נאָר אלץ נים קיין סוף. דער מנין אנטיסעמיטישע דעפּוטאַטן, מיט זייער שוואַרצן רבי׳ן, פּראָפעסאָר קוזאַ בראַש, זאַרנו שיין דערפאַר, אז דער ברוטאַלער אנטיסעמיטיזם זאָל נים אָפּאַ פון טאָגאָרדענונג. אין עס פאַרגייט אויך אין אַקאַדעמישע שבחים אויף דעם חשבון פון פּראָפעסאָר קוזאַ און זיינע אנהענגער, נאָר מאַקע אין פּראַקטישע מעשים.

אזוי לשמל, האָט די רעגירונג פון פּראָפעסאָר יאַראַ געפונען פאַר נים, אַ שיקן נים קיין אנדערן, ווי דעם עקספּאַנענט פון שטעקן אנטיסעמיטיזם אין רומעניע. דעם באַוואוסטן ציל פון דער דאָזיקער דעפּוטאַציע האָט נים נאָר דער טאָג, אז מען זאָל נים אנפאַלן אויף אידן אין מיטן נאַס, אדער אין די פאַרנדע צונג, אז מען זאָל נים שפּייען קיין אידן אין פנים אריין, גלאַט אזוי פון פאַרענינגן ווענן...

אין די מאַכט? זי רירט נים קיין פינגער אין קאַלטן וואַסער, אזש צו מאַכן א סוף צו דעם דאָזיקן, אזוי צו זאָגן, כראָנישן שטעקן־אנטיסעמיטיזם.

דאָס טרויעריקסטע פון דער דאָזיקער מאַנטער דערשיינונג איז דער פאַקט, וואָס דער אזוי גרויסער בראַמעטער פון דער עפנטלאַכער מיינונג, די רייניש פרעסע (מיט קלייניע אויסנאַמען) מעג פאַרשטייט זיך) האָט אויך אזוי מאַכט איר מויל, — אין שווייגט צו אלע קוויסטישע שטיק, גלייך דאָס אריינוואַרפן עטלאַכע אידן פון פאַרנדע צונג, אדער דאָס ריינען אידישע בערן אין פיאות, וואָלט געווען א זעלבסט־פאַרשטענדלאַכע און נאַטירלאַכע דערשיינונג, וועגן וואָס לוינט נים מער זיך אפּצושעלן אין ״באַאמטראַגן״ די עפנטלאַכקייט.

דער 9טער אוגוסט ת״ו, דער טאָג, ווען ס׳אין דורכגעפאַלן אין דייטשלאַנד דער פעלעכיצעס פאַר׳ן פאַנצדערלאַן דעם פּרייסישן לאַנדסטאָג, אין געווען א דעציידירנדער פאַר׳ן ווייטערדיקן דאָזיקן, אים אויסצוראָטן, אדרבא, די רעגירונג פון דער אייראָפּעאישער שער אינטערנאַציאָנאַלער פּאַליטיק, עס האָט זיך נים געהאַלטן בלויז אין שטיטש פאַר׳ן טאָג שעהן, נאָר אַנגעגעבן זיין אין אַ אייגענעם עגין, וואָס האָט באַרירט נאָר א געווישן טייל פון דעם דייטשן ריך: די הויפּט רעגירונג פון ווילהעלם־שטראַסע האָט זיך געפונען אויף וואַנשאַר: די נייע שלום פּאַליטיק פון מיט דער אמאַליקער עטיקעט שוואַנס, וואָס דער דייטשער קאַנצלער ברוינינג האָט איצט אנגענומען מיט דער הילף פון זיין אויסערן מיניסטער, דר. קורטיוס, איז געווען אין געפאַר. ווען די עסטרעטע פּאַרטייען, די היטלעריליים און טאַפּאַן־בלוט פאַרגאַנג, ווערן אויף זיי זאַמלט נאָנצע פּופּציק פּראָצענט פון די שטימע אנגעבער, אנשטאַט די 37 פּראָצענט, וואָס זיי האָבן זיך געהאַט אין דער לעצטער אַנטלעכער אַנקאָמען, וואָלט די דייטשע רעפּובליק אריינגעטראָגן אין א נייעם פעריאָד פון איר אנטוויקלונג, — אין א. פעריאָד פון מאַכט און אינערלאַכער אנארכיע, — אין דייטשער אייראָפּעאישע מאַכטן וואָלטען נעווישן מיט באַזונדערע. הארטע און אומ׳רחמנות׳דיקע מיטלען גע־דאַרפט רעאַגירן אויף די נייע קורסן אין דער בערלינער פּאַליטיק.

ווייל אנומלט, און א זייער ריכטיק דייטש ווערטל באַהויפּטעט: ״ווער עס הערשט איבער פריידן, הערשט איינצייטיק איבער׳ן אַנצן ריך״. דער דאָזיקער לאַנד־טשאַ שפּילט אינ׳ם פּאַליטישן זין נאָר א גרויסע ראָל און דר אריינמאַציע פון זיין לאָקאַלער רע־גירונג איבער אויס א גרויסן אינפלוס אויף נעראַנקען נאָנצ פון די מלוכה־ליים, ווען נעפינען אין די מלוכה־רודער. דאָס נעמט זיך דערפון, וואָס פריידן אליין שטעלט מיט זיך פאַר מער ווי א הלעפט פון דער נאָנצער דייטשער טעריטאָריע אין דריי פינפ־טעל פון דער דייטשער באַפעלקערונג זיינען דאָרט באַזעסן. עס גייען אריין אין איר: די ריין־פּראָווינצן, דאָס רור־נעביט, שלעזיע, א טייל פון דער סאַקסער אינדוסטריע, פריזן מיט בערלין אלס הויפּט־שטאָט און די גרויסע ערד־איינגעטימער פון די מזרח ביי מערב תחומים.

אין מערערע יאָרן געפינען זיך אויף שפּיץ פון דער פריידישער רעגירונג פאַרשטייער פון די סאָציאַליסטן און פון׳ם קאַטאָליזשן צענטער, איבער־הויפּט האָט זיך צוויישן זיי אויסגעגעבן בענט מיט זיין געווונען פּאַליטישן חוש אויף־זיין בקיאות אין די אקאַעדע דייטשע מלוכה־ליים, ה׳ אטא ברונינג. א פאַרבינדונגער אנגעגעבן פון היטלערס רעגירונג, זיך אויפגעלעגט אויף דער רעגירונג באַנונגס־ווייז, אין דער מאַכט, צו וואָס קאָן מען דער־פירן אזא מין פּראָפאַנאַנדע און ווי אזוי עס וועט אויסזען די ״אביעקט־ווע״ אויספאַרשונג פון דעם פאַרביסע־נעם אידיפייטס בנוגע אונז אידן אין זיך לויטב אויסצוטאָן.

עס מוז דאָ ווערן אונטערגעשטראָכן, אז עס איז דאָס ערשטע מאָל אין דער געשיכטע פון דער נייער רומעניע, אז א רעגירונג, שיקט אויסגעזונדענע אנטיסעמיט אין איינעם פון די פאַר־ביסענסטע אידנפיינט אין אפּיציעלע מיסיע. אויסצופאַרשן די לאַגע פון דער אידישער אין נים אידישער באַפעל־קערונג פון שטאָט אין דאָרף.

וואָס איז דאָ דער חידוש, ווען די באַריכטן וועלן זיין געוועדענט קעגן אונז, אידן, אין וואָס איז זיך דאָ צו וואָרן אין דער דאָזיקער מיסיע, אין דער אויסגעזונדענער אנטיסעמיטישער אויפגעלעגטקייט, אין דער אויפגעלעגטקייט פון דער רעגירונג, אין דער אויפגעלעגטקייט פון דער אמעריקאַנער אינטערעסן אין בוקאָוויניע, אין דער אויפגעלעגטקייט פון דער אמעריקאַנער אינטערעסן אין אלגעמיינער אין בערקערעניש. זיי זיינען געווען מער ווי זיכער, אז ביי נייע וואָלן צו א נייעם לאַנדטאָג וועלן זיי אַן שום סאַק אָפּאַראָנען א נצחון אין אריינגעטען דאָס פּרייסישע לאַנד — אין דערמיט

(*) באַמערקונג פון דער. — די קאַ־רעספּאָנדענץ פון אַן אַנדער אויסגע־שיקט געוואָרן פון אייראָפּע מיט צוויי וואָכן צוריק.

ערב וויכטיקע געשעענישן אין אייראָפּע׳)

(פון אונזער ספּע. קאָרעספּאָנדענט)
פון ב. ירושלמי

דער 9טער אוגוסט ת״ו, דער טאָג, ווען ס׳אין געווען א סימן לטובה וואָס דאָס גאַנצע רייך — צו זיך אין דער הענט אריין.

דער מאַעוואָר, ווי געזאָגט, אין נים געלונגען. דאָס בריטיע פאָלק, אנגע־שראָקן דורכן, ביטערן קאַקאַמישן מצב, האָט מורא געהאַט אין דער ע־צידערנדער מינוט, צו אנגעבן זיין שטימע פאַר׳ן דייטשן נאַציאָנאַלן בלויז אין אַ איינצלנעם עגין, וואָס האָט באַ־רירט נאָר א געווישן טייל פון דעם דייטשן ריך: די הויפּט רעגירונג פון ווילהעלם־שטראַסע האָט זיך געפונען אויף וואַנשאַר: די נייע שלום פּאַלי־טיק מיט די אמאַליקע שוואַנס, וואָס דער דייטשער קאַנצלער ברוינינג האָט איצט אנגענומען מיט דער הילף פון זיין אויסערן מיניסטער, דר. קורטיוס, איז געווען אין געפאַר. ווען די עסט־טרעטע פּאַרטייען, די היטלעריליים און טאַפּאַן־בלוט, וואָלטן געגאַנ־זאַמלט נאָנצע פּופּציק פּראָצענט פון די שטימע אנגעבער, אנשטאַט די 37 פּראָצענט, וואָס זיי האָבן זיך געהאַט אין דער לעצטער אַנקאָמען, וואָלט די דייטשע רעפּובליק אריינגעטראָגן אין א נייעם פעריאָד פון איר אנטוויק־לונג, — אין א. פעריאָד פון כאַאָס און אינערלאַכער אנארכיע, — אין דייטשער אייראָפּעאישע מאַכטן וואָל־טען געווישן מיט באַזונדערע. הארטע און אומ׳רחמנות׳דיקע מיטלען גע־דאַרפט רעאַגירן אויף די נייע קורסן אין דער בערלינער פּאַליטיק.

ווייל אנומלט, און א זייער ריכטיק דייטש ווערטל באַהויפּטעט: ״ווער עס הערשט איבער פריידן, הערשט איינצייטיק איבער׳ן אַנצן ריך״. דער דאָזיקער לאַנד־טשאַ שפּילט אינ׳ם פּאַליטישן זין נאָר א גרויסע ראָל און דר אריינמאַציע פון זיין לאָקאַלער רע־גירונג איבער אויס א גרויסן אינפלוס אויף נעראַנקען נאָנצ פון די מלוכה־ליים. ווען נעפינען אין די מלוכה־רודער. דאָס נעמט זיך דערפון, וואָס פריידן אליין שטעלט מיט זיך פאַר מער ווי א הלעפט פון דער נאָנצער דייטשער טעריטאָריע אין דריי פינפ־טעל פון דער דייטשער באַפעלקערונג זיינען דאָרט באַזעסן. עס גייען אריין אין איר: די ריין־פּראָווינצן, דאָס רור־נעביט, שלעזיע, א טייל פון דער סאַקסער אינדוסטריע, פריזן מיט בערלין אלס הויפּט־שטאָט און די גרויסע ערד־איינגעטימער פון די מזרח ביי מערב תחומים.

אין מערערע יאָרן געפינען זיך אויף שפּיץ פון דער פריידישער רעגירונג פאַרשטייער פון די סאָציאַליסטן און פון׳ם קאַטאָליזשן צענטער, איבער־הויפּט האָט זיך צוויישן זיי אויסגעגעבן בענט מיט זיין געווונען פּאַליטישן חוש און־זיין בקיאות אין די אקאַעדע דייטשע מלוכה־ליים, ה׳ אטא ברוינ. א פאַרבינדונגער אנגעגעבן פון הי־טלערס רעגירונג, זיך אויפגעלעגט אויף דער רעגירונג באַנונגס־ווייז, אין דער מאַכט, צו וואָס קאָן מען דער־פירן אזא מין פּראָפאַנאַנדע און ווי אזוי עס וועט אויסזען די ״אביעקט־ווע״ אויספאַרשונג פון דעם פאַרביסע־נעם אידיפייטס בנוגע אונז אידן אין זיך לויטב אויסצוטאָן.

עס מוז דאָ ווערן אונטערגעשטראָכן, אז עס איז דאָס ערשטע מאָל אין דער געשיכטע פון דער נייער רומעניע, אז א רעגירונג, שיקט אויסגעזונדענע אנטיסעמיט אין איינעם פון די פאַר־ביסענסטע אידנפיינט אין אפּיציעלע מיסיע, אויסצופאַרשן די לאַגע פון דער אידישער אין נים אידישער באַפעל־קערונג פון שטאָט אין דאָרף.

וואָס איז דאָ דער חידוש, ווען די באַריכטן וועלן זיין געוועדענט קעגן אונז, אידן, אין וואָס איז זיך דאָ צו וואָרן אין דער דאָזיקער מיסיע, אין דער אויסגעזונדענער אנטיסעמיטישער אויפגעלעגטקייט, אין דער אויפגעלעגטקייט פון דער רעגירונג, אין דער אויפגעלעגטקייט פון דער אמעריקאַנער אינטערעסן אין בוקאָוויניע, אין דער אויפגעלעגטקייט פון דער אמעריקאַנער אינטערעסן אין אלגעמיינער אין בערקערעניש. זיי זיינען געווען מער ווי זיכער, אז ביי נייע וואָלן צו א נייעם לאַנדטאָג וועלן זיי אַן שום סאַק אָפּאַראָנען א נצחון אין אריינגעטען דאָס פּרייסישע לאַנד — אין דערמיט

דאָס גאַנצע רייך — צו זיך אין דער הענט אריין.

דער מאַעוואָר, ווי געזאָגט, אין נים געלונגען. דאָס בריטיע פאָלק, אנגע־שראָקן דורכן, ביטערן קאַקאַמישן מצב, האָט מורא געהאַט אין דער ע־צידערנדער מינוט, צו אנגעבן זיין שטימע פאַר׳ן דייטשן נאַציאָנאַלן בלויז אין אַ איינצלנעם עגין, וואָס האָט באַ־רירט נאָר א געווישן טייל פון דעם דייטשן ריך: די הויפּט רעגירונג פון ווילהעלם־שטראַסע האָט זיך געפונען אויף וואַנשאַר: די נייע שלום פּאַלי־טיק מיט די אמאַליקע שוואַנס, וואָס דער דייטשער קאַנצלער ברוינינג האָט איצט אנגענומען מיט דער הילף פון זיין אויסערן מיניסטער, דר. קורטיוס, איז געווען אין געפאַר. ווען די עסט־טרעטע פּאַרטייען, די היטלעריליים און טאַפּאַן־בלוט, וואָלטן געגאַנ־זאַמלט נאָנצע פּופּציק פּראָצענט פון די שטימע אנגעבער, אנשטאַט די 37 פּראָצענט, וואָס זיי האָבן זיך געהאַט אין דער לעצטער אַנקאָמען, וואָלט די דייטשע רעפּובליק אריינגעטראָגן אין א נייעם פעריאָד פון איר אנטוויק־לונג, — אין א. פעריאָד פון כאַאָס און אינערלאַכער אנארכיע, — אין דייטשער אייראָפּעאישע מאַכטן וואָל־טען געווישן מיט באַזונדערע. הארטע און אומ׳רחמנות׳דיקע מיטלען גע־דאַרפט רעאַגירן אויף די נייע קורסן אין דער בערלינער פּאַליטיק.

ווייל אנומלט, און א זייער ריכטיק דייטש ווערטל באַהויפּטעט: ״ווער עס הערשט איבער פריידן, הערשט איינצייטיק איבער׳ן אַנצן ריך״. דער דאָזיקער לאַנד־טשאַ שפּילט אינ׳ם פּאַליטישן זין נאָר א גרויסע ראָל און דר אריינמאַציע פון זיין לאָקאַלער רע־גירונג איבער אויס א גרויסן אינפלוס אויף נעראַנקען נאָנצ פון די מלוכה־ליים. ווען נעפינען אין די מלוכה־רודער. דאָס נעמט זיך דערפון, וואָס פריידן אליין שטעלט מיט זיך פאַר מער ווי א הלעפט פון דער נאָנצער דייטשער טעריטאָריע אין דריי פינפ־טעל פון דער דייטשער באַפעלקערונג זיינען דאָרט באַזעסן. עס גייען אריין אין איר: די ריין־פּראָווינצן, דאָס רור־נעביט, שלעזיע, א טייל פון דער סאַקסער אינדוסטריע, פריזן מיט בערלין אלס הויפּט־שטאָט און די גרויסע ערד־איינגעטימער פון די מזרח ביי מערב תחומים.

אין מערערע יאָרן געפינען זיך אויף שפּיץ פון דער פריידישער רעגירונג פאַרשטייער פון די סאָציאַליסטן און פון׳ם קאַטאָליזשן צענטער, איבער־הויפּט האָט זיך צוויישן זיי אויסגעגעבן בענט מיט זיין געווונען פּאַליטישן חוש און־זיין בקיאות אין די אקאַעדע דייטשע מלוכה־ליים, ה׳ אטא ברוינ. א פאַרבינדונגער אנגעגעבן פון הי־טלערס רעגירונג, זיך אויפגעלעגט אויף דער רעגירונג באַנונגס־ווייז, אין דער מאַכט, צו וואָס קאָן מען דער־פירן אזא מין פּראָפאַנאַנדע און ווי אזוי עס וועט אויסזען די ״אביעקט־ווע״ אויספאַרשונג פון דעם פאַרביסע־נעם אידיפייטס בנוגע אונז אידן אין זיך לויטב אויסצוטאָן.

מ׳האָט אנגעקלאַפּט אין טיר:

— קאָם אין!

א פרוי, א געווינטע, א פעסט־געבויט־טע מיט א פאַרהעלטנסטעטיק יונגן פנים אין אריינגעקומען רויכערדיק א סיגאַרעטל.

— בונעאַם מאָרדעס, סעניאָר! (א באַגריסונג אויף שפּאַניש).

— איך רייד נישט קיין שפּאַניש.

— א. איזווינטיט... יא זאַבילא...

(פאָרזעצונג)

עמעריך, וועלכער איז צו שטאַרק דערשראָקן געוואָרן וועגן האָט זי דערזעען, ווייל ער האָט געהאַט, אז זיין מוטער וועט ב אירע אפּיצערן זי צו טויטן אויף איר אזוי אויסגעשעטלט נע אויגן אויף איר אין ער האָט געקאָנט באַגרייפן פון וואַנען עס זיך אַ איר אזוי פיל מוט אין האַנדלען.

— מען עס זיין ווער עס ווי האָט ער געענטפערט, — אזוי ווי דיין לעבן איז אין געפאַר, איך קעמפן קעגן אלע, וואָס ווע וועלן שלעכטס טאָן.

— אויב אזוי וועל איך אייך פאַרגיכטן, — האָט זיך דער פּרי־ווועלכע איז איינצווייש קעמפן מיט זיך פון דער איבערראַשונג פון דעם פעל־קער בונד וועט דאָס אלעס אַרומגע־רעדט ווערן. בכלל דערוואַרט מען מיט אונגעדולד דעם דאָזיקן. צוואַכענפאַר, א סך פראַגן וועלן דאַרטן פיגורירן אויפן סדר היום. די פינאַנציעלע לאַגע פון די צוואַכענגעלערטע לענדער (דייטשלאַנד, עסטרייך אין אנדערע); דאָס עגדגילטיקע געראַנקען אויפקלע־רונג צו דער אנטוואָרטענונג קאַנפע־רענץ; דאָס פאַראויסשטייענדע טעטי־קייט לשם אן עקאָנאָמישע אויסלע־בונג פון אייראָפּע. ווייל דאָס אלגע־מיינע חלאַת איז שוין דערגאַנגען צו דער הכנסת שטופּע מיט ראַדיקאַלע מיטלען, ראַדיקאַלע אונטערנעמונגען זיינען נויטיק צו שטיין די אלטע אויסגעגאַטעטע אייראָפּע אויף א נייעם וועג פון איר אנטוויקלונג.

פאַריז, 24טן אוגוסט 1931.

די רוסישע גרעפּין און איר טאַכטער

(דערציילונג)
פון מעקסיקאַנער לעבן
פון ל. פּאַרעס

ס׳איז געווען א סימן לטובה וואָס אין די לעצטע פאַר חדשים האָבן זיך אין נאָר א שנאה פאַליטיק לגבי דייטשלאַנדס פריערדיקן שונאים. לחיפּה: אונטער־נעמענדיק א רייזע קיין לאַנ־דאָן, פאַריז, רום — האָבן זיך באַמיט קיין קומען אין א פערזענלאַכן קאָנטאַקט מיט די ראשים פון אנדע־רע אייראָפּעאישע מלוכות און צו דערמעגלאַכן א דערנענענדערונג פון די אייראָפּעאישע מאַכטן אויפן פשר־שאָפט, פאַלאַנעווע אויצט צו באַנייען אירע דיפּלאָמאַטישע יחו־סים מיט מאַסקווע. די פאַרזיצער לייט אונזערזולד דעם דאָזיקן. אבערצייגט, אז עס איז אומעמעגלאַך צו האָבן אויף גוטע אויסזיכטן פון די אלע קאָנפערענצן אויפן אנשטעמענדן אויפלעגט, אויפן זיינען אין דייטשלאַנד, אויפן זיינען אין אויסזיכט, כל זמן דער סאָוועטישער פאַראַנט וועט בלייבן אויזאַלירט. דאָס רוסישע פאָלק שפּאַנט מיט ברייטע טריט פאַראויס אויף זיינע נייע וועגן; אין ליידן, אין פּיין, אין אַן עקזיס, טענץ אין גרויסע קרבנות וועדט דאָר־טען עפּעס אויסגעטאָן, עפּעס בעשאַפן. דער הבכסטער שטופּע מיט ראַדיקאַלע מיטלען, ראַדיקאַלע אונטערנעמונגען זיינען נויטיק צו שטיין די אלטע אויסגעגאַטעטע אייראָפּע אויף א נייעם וועג פון איר אנטוויקלונג.

פאַריז, 24טן אוגוסט 1931.

שטעקן-אנטיסעמיטיזם און אנטי-אידישע עקאָנאָמישע פּאָליטיק אין רומעניע

(פּפעג, פאר ד״, א. וו. דורך ״איטא״)
פון א. בוקאָוויצער

דער שטעקן־אנטיסעמיטיזם אין רומעניע, האָט נאָך לאַנג נים אויפגע־הערט. די אנטיסעמיטישע באַלידיקונגען אין כוראַנאַישע אנפאַלן געמען נאָך נים אַ סוף. דער מנין אנטיסעמיטישע דעפּוטאַטן, מיט זייער שוואַרצן רבי׳ן, פּראָפעסאָר קוזאַ בראַש, זאַרנו שיין דערפאַר, אז דער ברוטאַ־לער אנטיסעמיטיזם זאָל נים אָפּאַ פון טאָגאָרדענונג. אין עס פאַרגייט אויך אין אַקאַדעמישע שבחים אויף דעם חשבון פון פּראָפעסאָר קוזאַ און זיינע אנהענגער, נאָר מאַקע אין פּראַקטישע מעשים.

אזוי לשמל, האָט די רעגירונג פון פּראָפעסאָר יאַראַ געפונען פאַר נים, אַ שיקן נים קיין אנדערן, ווי דעם עקספּאַנענט פון שטעקן אנטיסעמיטיזם אין רומעניע. דעם באַוואוסטן ציל פון דער דאָזיקער דעפּוטאַציע איז געווען אויך אין דער אנטישמיטישער דעפּוטאַציע פון דער אמעריקאַנער אינטערעסן אין בוקאָוויניע. די דאָזיקע דעפּוטאַציע האָט נאָך פון דער צייט, ווען זיי האָבן זיך געפונען אונטער דער אמעריקאַנער אינטערעסן אין בוקאָוויניע, אין צו זאָגן, כראָנישן שטעקן־אנטיסעמיטיזם.

דאָס טרויעריקסטע פון דער דאָזיקער מאַנטער דערשיינונג איז דער פאַקט, וואָס דער אזוי גרויסער בראַמעטער פון דער עפנטלאַכער מיינונג, די רייניש פרעסע (מיט קלייניע אויסנאַמען) מעג פאַרשטייט זיך) האָט אויך אזוי מאַכט איר מויל, — אין שווייגט צו אלע קוויסטישע שטיק, גלייך דאָס אריינוואַרפן עטלאַכע אידן פון פאַרנדע צונג, אדער דאָס ריינען אידישע בערן אין פיאות, וואָלט געווען א זעלבסט־פאַרשטענדלאַכע און נאַטירלאַכע דער־שיינונג, וועגן וואָס לוינט נים מער זיך אפּצושעלן אין ״באַאמטראַגן״ די עפנטלאַכקייט.

ווי נעזאָגט, שווייגט אויך די מאַכט זיך אויס אויף אלע לשונות, נים זי נעמט אַ מיטלען, קעגן דעם שטעקן־אנטיסעמיטיזם, נים זי וויזט אריין דעם ערנסטן ווילן, אים אויסצוראָטן, אדרבא, די רעגירונג פון פּראָפעסאָר, מיט פרעמיער־מיניסטער מכבודו ובעצמו, האָט פאַר דער קורצער צייט פון איר שטיין ביי דער מאַכט, שוין, נים איינמאָל, אַרויסגע־ווען נאָנצע באַזונדערע סימפּאַטיעס, פאַר דעם פאַרבינסענעם שונא ישראל, פּראָפעסאָר קוזאַ. און זיינע לייט. די דאָזיקע סימפּאַטיעס מצד דער רע־רונג פאַר דעם אפּיציעלן אנטישמיטיזם, האָבן געפונען זייער אויסדרוק נים בלויז אין אויסצייכענונגען און אין אקאַדעמישע שבחים אויף דעם חשבון פון פּראָפעסאָר קוזאַ און זיינע אנהענגער, נאָר מאַקע אין פּראַקטישע מעשים.

מיט מזון אבער צעדיינקען, אז אַט די אלע אינסטאַנצן זיינען זייער נייגערעיק, אז אלע מעגלאַכע הילפס־פּראָגראַמען זאָלן דורכגעפירט ווערן אזוי שנעל ווי מעגלאַך, ווייל די אַרבעטסלאָזיקייט לאַנג אין זיי־ער א דרבנדיקן, די פעדעראַלע רעגירונג האָט דאָ מאַקע אונטערגעזעצט איר אייגענע אינטערעסן אין דער פעדעראַלער רע־גירונג, — א נאַנץ אַנדערן אינטערעסן אין דער פעדעראַלער רע־גירונג, — א נאַנץ גרויסן מאַסשטאַב, עקזיס־טירט אויך ביי אונז אין ווינניפּעג.

די שטאָט פאַרוואַרטונג האָט געגומען אַן אנבאַטראַכט די דאָ־זיקע באַוועגונג, און זי פאַלגענדיק זיך מיט איר פאַר איינער פון די מיוחדיקע לויזונגען פונם אַרבעטסלאָזיקייט פּראָבלעם, אין אנטער דע